

Наталія Б. Ткаченко
**ЕЛЕКТРОННІ ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ: ДОСВІД КРАЇН ЄС
ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЙОГО В УКРАЇНІ**

У статті розглянуто етапи циклу, рівні розвитку, моделі фінансування, форми організації електронних публічних закупівель у країнах ЄС та Україні. Оцінено основні показники електронних закупівель в Україні, визначено позитивні та негативні значення показників стану електронних закупівель.

Ключові слова: публічні закупівлі; електронний майданчик; система електронних закупівель.

Рис. 1. Табл. 3. Літ. 11.

Наталія Б. Ткаченко
**ЭЛЕКТРОННЫЕ ПУБЛИЧНЫЕ ЗАКУПКИ: ОПЫТ СТРАН ЕС
И ВНЕДРЕНИЕ ЕГО В УКРАИНЕ**

В статье рассмотрены этапы цикла, уровни развития, модели финансирования, формы организации электронных публичных закупок в странах ЕС и Украине. Осуществлена оценка основных показателей электронных закупок в Украине, определены позитивные и негативные значения показателей состояния электронных закупок.

Ключевые слова: публичные закупки; электронная площадка; система электронных закупок.

Nataliya B. Tkachenko¹
**ELECTRONIC PUBLIC PROCUREMENT: EU EXPERIENCE
AND IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

The article explores the stages in the cycle, the development level, funding models and forms of electronic public procurement in the EU and Ukraine. Estimation of the key indicators of e-procurement in Ukraine, its positive and negative indicators are presented.

Keywords: public procurement; electronic platform; e-procurement system.

Постановка проблеми. Публічні закупівлі як інструмент макроекономічного регулювання є однією з форм ринкової діяльності держави, функцією якої є задоволення суспільних потреб, зменшення державних видатків, ведення ділового партнерства з бізнесом. Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про Стратегію реформування системи державних закупівель («дорожню карту»)» до 2022 р. передбачено основні напрями реформування системи державних закупівель України: гармонізація національного законодавства з правилами Європейського Союзу шляхом імплементації положень директив ЄС до національного законодавства; розвиток інституційної структури та вдосконалення і оптимізація функцій контролюючих органів; міжнародне співробітництво у сфері державних закупівель; розвиток електронних закупівель; навчання та професіоналізація у сфері державних закупівель [2]. Інтенсивний розвиток електронних закупівель в Україні та імплементація положень Директив ЄС щодо електронних етапів [3–6] зумовили актуальність поставленої проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. Аспекти публічних електронних закупівель розглядаються в роботах О.Є. Стародубцева [10], Г. Файвеш [11], О.П. Шатковського [11], а також у звітах міжнародних організацій [7].

---

¹ Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine.

Разом з тим, відсутній аналіз основних показників електронних закупівель в Україні.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Невирішеними залишаються питання визначення показників результативності публічних закупівель, розробки організаційної моделі централізованої закупівельної організації.

Метою дослідження є порівняння моделей електронних публічних закупівель в Україні та країнах ЄС.

Основні результати дослідження. Правова база для здійснення електронних закупівель в Європі визначається Європейськими Директивами 2014/23/ЄС [5], 2014/24/ЄС [4], 2014/25/ЄС [6] та 2014/55/ЄС [3].

У зазначених Директивах ЄС електронні публічні закупівлі розглядаються як складова електронного урядування та базуються на принципах вільного переміщення товарів, свободи розміщення та свободи надання послуги, рівноправного ставлення, недискримінації, взаємного визнання, пропорційності та прозорості.

Рівень розвитку електронних публічних закупівель у країнах ЄС визначається залежно від автоматизації процесу закупівельного циклу, до якого відносяться такі етапи:

1. Електронне оповіщення – надає можливість суб'єктам господарювання, контролюючим органам та громадськості ознайомлюватись із повною інформацією про заплановану закупівлю в електронному середовищі.

2. Електронний доступ – можливість суб'єктів господарювання, контролюючих органів, громадськості отримати доступ до тендерної документації, в якій прописуються умови участі у торгах.

3. Електронне подання пропозиції – можливість зареєстрованих суб'єктів господарювання подавати пропозиції торгів із використанням засобів електронної передачі даних. Ця процедура передбачає шифрування пропозицій конкурсних торгів з метою забезпечення їх секретності до моменту їх офіційного відкриття.

4. Електронне оцінювання/електронне присудження контракту – автоматичне оцінювання тендерних пропозицій та визначення переможця торгів після перевірки документів, що підтверджує відповідність кваліфікаційним вимогам.

5. Електронне замовлення – виконання договірних відносин після підписання контракту.

6. Електронне інвойсування – створення, реєстрування, розсилання та отримання підтвердження одержання рахунків.

У табл. 1 представлено рівні розвитку системи електронних закупівель у країнах ЄС. Найвищий рівень розвитку системи електронних закупівель серед держав-членів ЄС фіксуємо в Австрії, Бельгії, Данії, Італії та Швеції, найнижчий – у Греції.

У країнах ЄС застосовується єдина електронна система управління контрактами – www.ted.europa.eu, в якій станом на грудень 2015 р. у 22 державах електронна публікація повідомлень є обов'язковою, електронне подання пропозицій є обов'язковим у 4 країнах, електронне інвойсування – у 3 країнах.

Таблиця 1. Рівні розвитку систем електронних закупівель в державах-членах ЄС у 2015 р. [7]

Країна ЄС	Регулятор	Е-оповіщення	Е-доступ	Е-подання	Е-оцінювання, Е-присудження контракту	Е-замовлення	Е-інвойсування
Австрія	Відомство Федерального канцлера	+	+	+	+	+	+
Бельгія	Бельгійський федеральний портал з державних закупівель	+	+	+	+	+	+
Болгарія	Агентство з державних закупівель	+	+	-	-	-	-
Хорватія	Міністерство економіки, Директорат з питань державних закупівель	+	+	-	-	-	-
Кіпр	Директорат з питань державних закупівель Казначейства Республіки Кіпр	+	+	+	+	+	-
Чехія	Міністерство регіонального розвитку	+	+	-	-	-	-
Данія	Управління з питань конкуренції та захисту споживачів	+	+	+	+	+	+
Естонія	Міністерство фінансів	+	+	+	+	-	+
Фінляндія	Міністерство з питань зайнятості та економіки	+	+	-	-	+	-
Франція	Міністерство економіки, фінансів та промисловості	+	+	+	+	+	-
Німеччина	Агентство державних закупівель при Міністерстві внутрішніх справ	+	+	+	+	+	-
Греція	Єдине відомство з державних закупівель	-	-	-	-	-	-
Угорщина	Директорат з питань централізованих послуг	+	+	+	+	+	-
Ірландія	Управління державних закупівель	+	+	+	+	+	-
Італія	Міністерство економіки та фінансів	+	+	+	+	+	+
Латвія	Державне агентство з регіонального розвитку	+	+	+	+	+	-
Литва	Управління державних закупівель	+	+	+	+	-	-
Люксембург	Портал з державних закупівель	+	+	-	-	-	-
Мальта	Департамент контрактів Міністерства фінансів	+	+	+	+	-	-
Нідерланди	Нідерландський центр експертизи державних закупівель при Міністерстві економіки	+	+	+	+	-	+
Польща	Бюро державних закупівель	+	+	+	-	+	-
Португалія	Інститут будівництва й нерухомості	+	+	+	+	+	-
Румунія	Система електронних закупівель	+	+	+	+	+	-
Словаччина	Бюро державних закупівель	+	+	+	+	-	-
Словенія	Міністерство фінансів	+	+	+	+	-	-
Іспанія	Міністерство фінансів і державного управління	+	+	+	+	-	+
Швеція	Шведське національне агентство з управління фінансами	+	+	+	+	+	+
Велика Британія	Виконавче агентство при Секретаріаті Кабінету Міністрів	+	+	+	-	+	-
Частка, %		96	96	79	71	57	29

Моделі оплати за сервіси електронних закупівель у країнах ЄС різні. Наприклад, у Португалії та Великій Британії за користування електронною платформою сплачують замовники торгів, в інших країнах ЄС сплачують учасники торгів за реєстрацію та участь у торгах.

Електронний аукціон застосовують 50% країн ЄС: Кіпр, Данія, Естонія, Франція, Угорщина, Ірландія, Італія, Мальта, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Швеція, Велика Британія. У країнах-членах ЄС застосовуються електронні аукціони у формі відкритих торгів, обмежених торгів та переговорної процедури; електронні каталоги; динамічні закупівлі.

Електронні аукціони в країнах ЄС не є окремим способом закупівлі, не спрямовані на вирішення проблем корупції та значного зменшення ціни закупівлі, але є суттєвим фактором прозорості, зниження операційних витрат замовників і постачальників, простішого управління закупівельним процесом через автоматизацію [11].

Запровадження повного циклу електронних закупівель у країнах ЄС заплановано до 2018 р.: 2016 р. – обов'язкова електронна публікація оголошення про закупівлю, 2017 р. – обов'язкове подання та прийняття електронних пропозицій через центральний закупівельний орган, 2018 р. – обов'язкове подання всім замовниками електронних пропозицій, 2019 р. – обов'язкове подання та прийняття електронних рахунків (інвойсування).

В Україні електронні публічні закупівлі у 2016 р. стають обов'язковими, що зумовлено вимогами Закону України «Про публічні закупівлі», в якому вводиться обов'язкова вимога застосування електронних закупівель через авторизовані електронні майданчики з 1 квітня 2016 р. для центральних органів виконавчої влади і монополістів та з 1 серпня 2016 р. для всіх замовників (розпорядників, одержувачів бюджетних коштів) [1]. З лютого 2015 р. Міністерством економічного розвитку та торгівлі України було запроваджено пілотний проект електронних «допорогових» закупівель (до 200 тис. грн для закупівлі товарів та послуг і до 1,5 млн грн для закупівлі робіт). Результати запровадження пілотного проекту дали змогу зекономити кошти при закупівлі товарів та послуг за 2015 р. у розмірі 500 млн грн при частці електронних закупівель відносно загального обсягу закупівель на рівні 2% [8].

Електронні публічні закупівлі здійснюються через центральну базу даних, до якої підключено комерційні авторизовані електронні майданчики – <https://smarttender.biz>, <https://privatmarket.ua>, <https://public-bid.com.ua>, <https://newtend.com>, <https://lp.zakupki.com.ua>, <https://bid.e-tender.biz>, <http://zakupki.prom.ua>, <http://www.dzo.com.ua>. Електронні майданчики не спеціалізуються на предметах закупівлі і діють за принципом конкуренції. Учасники публічних закупівель (продавці) обирають майданчик самостійно, а інформація, що поступає на майданчик, автоматично розповсюджується на інші (рис. 1).

Електронні аукціони в Україні проводяться у формі відкритих торгів, конкурентного діалогу; переговорної процедури закупівлі, що дозволяє постачальникам-учасникам торгів зменшувати ціну поданої пропозиції в період її електронного розкриття. Під час аукціону інформація про назву постачальників розголошується тільки після остаточної автоматичної оцінки.

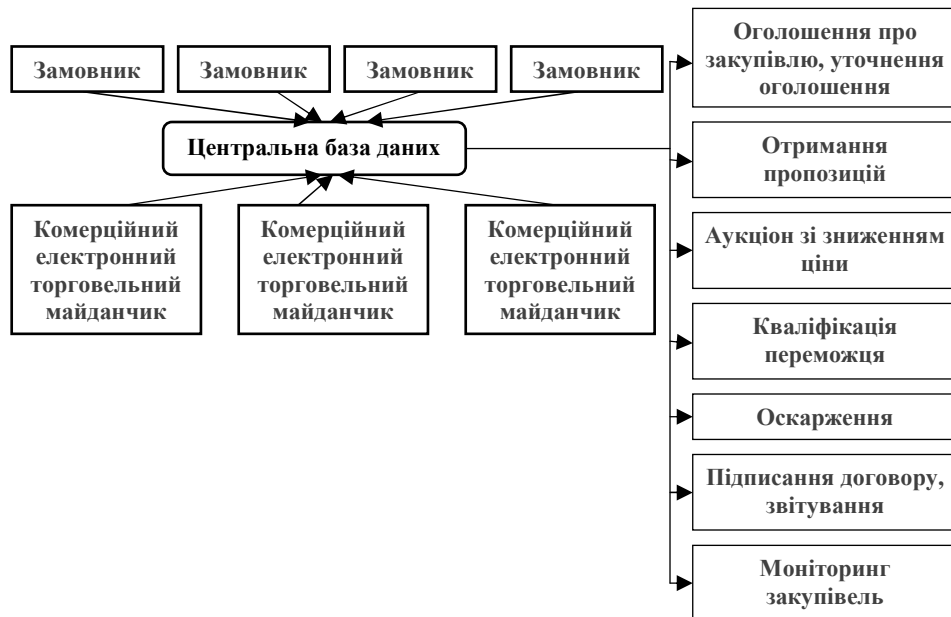

Рис. 1. Електронна система публічних закупівель «Prozorro» [9]

Принципами здійснення електронних закупівель в Україні є добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія та ефективність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінація учасників; об'єктивна та неупереджена оцінка тендерних пропозицій; запобігання корупційним діям і зловживанням.

Право власності на електронну систему публічних закупівель «Prozorro» належить «Transparency International Україна», яка планує безкоштовно передати її у власність держави. На початку впровадження електронної системи публічних закупівель профінансували її комерційні електронні торговельні майданчики та міжнародні донорські організації (EBRD, WNISEF, GIZ). Підтримка системи надалі буде здійснюватися виключно за рахунок витрат учасників за кожну подану пропозицію за прогресивною шкалою (табл. 2).

Таблиця 2. Витрати учасників торгів, е-майданчиків у процесі е-закупівлі [10]

Вартість закупівлі, тис. грн	Витрати учасника за кожну подану пропозицію на е-майданчику, грн	Витрати е-майданчика за кожну подану пропозицію на «Prozorro», грн		Повернення витрат «Prozorro» майданчику за успішно завершеною закупівлю, грн	
		2016	2017	2016	2017
До 20	17	7	5	5	3
Від 20 до 50	119	50	25	20	15
Від 50 до 200	340	150	80	50	40
Від 200 до 1000	510	250	110	75	60
Від 1000	1700	700	400	350	300

В Україні оплату за сервіси платформи здійснюють учасники торгів за подання пропозиції, сама ж реєстрація на платформі безкоштовна.

За даними прогнозу Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, у 2016 р. буде проведено понад 25 тис. тендерів із 75 тис. пропозицій, що дозволить отримати від учасників торгів на технічну підтримку електронних майданчиків 35 млн грн [10].

Основні показники пілотного проекту електронних закупівель представлено у табл. 3.

Таблиця 3. Основні показники електронних публічних закупівель у 2015 р. *

Період	Частка відмінених закупівель, %	Частка закупівель, що не відбулися, %	Кількість пропозицій на один торг	Кількість тендерів	Кількість організаторів торгів	Сума підписаних контрактів, тис. грн
лютий	38,2	41,2	5,71	34	10	200,7
березень	30,7	38,6	4,78	166	18	55352,7
квітень	14,7	34,6	3,67	266	58	8175,2
травень	10,2	45,6	2,38	1410	115	12114,1
червень	10,3	49,6	2,31	579	157	31771,2
липень	15,8	41,6	2,69	2250	218	273279,2
серпень	9,6	38,2	2,92	2070	298	264907,4
вересень	9,8	31,1	2,69	5020	638	999046,5
жовтень	9,5	30,2	2,63	6790	1010	381210,8
листопад	9,5	27,3	2,76	9890	1480	397832,1
грудень	12,1	26,0	2,76	8540	1270	176272,9

* розраховано за даними [9].

Фактично, в Україні станом на 2014 р. здійснювалися електронне оповіщення та електронний доступ, у 2015 р. застосовувались електронне подання пропозицій та електронне оцінювання.

Спостерігається позитивна динаміка зменшення частки відмінених закупівель та таких, що не відбулися; збільшення кількості тендерів. Негативною динамікою є зменшення кількості пропозиції на один торг, що може бути спричинено низьким рівнем довіри бізнесу до державних закупівель та недостатньою поінформованістю бізнесу про можливості участі в електронних публічних закупівлях. Рівень розвитку системи електронних закупівель в Україні протягом 2015 року досягнув рівня Литви, Словаччини, Словенії, Мальти. На відміну від країн-членів ЄС, електронне оцінювання тендерних пропозицій допорогових закупівель здійснювалося виключно за ціновим критерієм, інші критерії не враховувалися, що знижує ефективність закупівель в цілому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Впровадження обов'язкових етапів електронних закупівель у країнах ЄС здійснюватиметься протягом 2016–2019 років. В Україні впровадження електронних закупівель є реформою Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, яка, на відміну від країн ЄС, сфокусована на вирішенні проблем корупції та економії коштів. Перспективою подальших досліджень може стати запровадження електрон-

них каталогів для обґрунтування справедливої закупівельної ціни та розробка методики оцінювання результативності електронних закупівель.

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII // zakon.rada.gov.ua.
Pro publichni zakupivli: Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 № 922-VIII // zakon.rada.gov.ua.
2. Про Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожню карту»): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 175-р // zakon.rada.gov.ua.
Pro Stratehiyu reformuvannya systemy publichnykh zakupivel («dorozhniu kartu»): Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.02.2016 № 175-r // zakon.rada.gov.ua.
3. Про електронне інвойсування у сфері державних закупівель: Директива 2014/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16.04.2014 // eublicprocurement.org.ua.
Pro elektronne invoisuвання u sferi derzhavnykh zakupivel: Dyrektyva 2014/55/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 16.04.2014 // eublicprocurement.org.ua.
4. Про здійснення закупівель в державному секторі: Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26.02.2014 // eublicprocurement.org.ua.
Pro zdiisnennia zakupivel v derzhavnomu sektori: Dyrektyva 2014/24/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 26.02.2014 // eublicprocurement.org.ua.
5. Про укладання договорів концесії: Директива 2014/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26.02.2014 // eublicprocurement.org.ua.
Pro ukladannia dohovoriv kontsesii: Dyrektyva 2014/23/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 26.02.2014 // eublicprocurement.org.ua.
6. Щодо здійснення закупівель організаціями, що працюють у водогосподарському, енергетичному, транспортному секторах та секторі поштових послуг: Директива 2014/25/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26.02.2014 // eublicprocurement.org.ua.
Shchodo zdiisnennia zakupivel orhanizatsiiamy, shcho pratsuiiut u vodohospodarskomu, enerhetychnomu, transportnomu sektorakh ta sektori poshtovykh posluh: Dyrektyva 2014/25/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 26.02.2014 // eublicprocurement.org.ua.
7. Звіт про шляхи покращення зручності користування офіційним веб-порталом з державних закупівель України // Портал Проекту ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» // eublicprocurement.org.ua.
Zvit pro shliakhy pokrashchennia zruchnosti korystuvannia ofitsiinym veb-portalom z derzhavnykh zakupivel Ukrainy // Portal Proektu YeS «Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS» // eublicprocurement.org.ua.
8. Інформація департаменту інформації та комунікацій з громадськістю секретаріату Кабінету Міністрів України від 17.01.2016 // www.kmu.gov.ua.
Informatsiia departamentu informatsii ta komunikatsii z hromadskistiuy sekretariatu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.01.2016 // www.kmu.gov.ua.
9. Показники // Портал електронної системи публічних закупівель Prozorro // bi.prozorro.org.
Pokaznyky // Portal elektronnoi systemy publichnykh zakupivel Prozorro // bi.prozorro.org.
10. Стародубцев А.Е. Изнанка системы: кто, сколько и почему платит в ProZorro // Ліга Бизнес // biz.liga.net.
Starodubtcev A.E. Iznanka sistemy: kto, skolko i pochemu platit v ProZorro // Liga Biznes // biz.liga.net.
11. Шатковський О.П., Файвеш Г. Електронні державні закупівлі: пошук українського шляху // Портал проекту ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» // eublicprocurement.org.ua.
Shatkovskiy O.P., Faivesh H. Elektronni derzhavni zakupivli: poshuk ukrainskoho shliakhu // Portal proektu YeS «Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS» // eublicprocurement.org.ua.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2016.